

مسائل ناشی از توقیف شناورهای بی‌سرنشین آمریکا از سوی ایران

به قلم فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

۲۵ سپتامبر ۲۰۲۲

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/iranian-seizures-raise-questions-about-unmanned-maritime-operations

العربية (/ar/policy-analysis/mlyat-alastyla-alayranyt-tthyr-tsawlat-hwl-almlyat-albhryt-balmrkb-ghyr-almahwlt/)

درباره نویسنده

فرزین ندیمی (/fa/experts/frzyn-ndymy/)

او پیش از این برای موسسه واشنگتن در باره استراتژی تهران در باره استفاده از جنگ افزارهای دریایی ایران در جنگ نامتقارن نوشته است

تحلیل کوتاه

اگر مقامات برای محافظت از شناورها و تدوین دستورالعمل‌های موثر برای عملیات امن آن‌ها قاطعانه اقدام نکنند ممکن است مشکلات بیشتری در راه باشد

نیمه‌شب بین ۲۹ و ۳۰ آگوست نیروی دریایی آمریکا بنا به گزارش‌ها تلاش نیروی دریایی سپاه پاسداران را برای ربودن و یدک کشیدن «سیل‌درون اکسپلورر» (شناور خودران کاشف) ناکام گذاشت. این شناور خودران و غیرمسلح متعلق به نیروی رزمی

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-navy-task-force-aims-deter-iran-unmanned-systems>) ۵۹)

((<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/new-navy-task-force-aims-deter-iran-unmanned-systems>

نیروی دریایی آمریکا بود. این ماجرا در مرکز خلیج فارس رخ داد. احتمالاً حوالی جزیره فارسی که به طور سنتی جزو نقاط پرفعالیت نیروی دریایی سپاه است. سه روز بعد ناوچه چهارم متعلق به نیروی دریایی ارتش ایران که بخشی از نیروی رزمی «ضدتورپستی» در دریای سرخ است دو شناور خودران مشابه را برای هجده ساعت توقیف کرد. ایران در ابتدا این توقیف را انکار کرد تا اینکه کشتی‌های جنگی آمریکا مداخله کردند و از طریق گفتگو این دو شناور آزاد شد. ایران نیروی دریایی آمریکا را متهم می‌کند که کشتیرانی بین‌المللی را با عملیات ناامن این شناورهای خودران به خطر می‌اندازد. در همین حال شناورهای خودران آزادشده فاقد دوربین‌های تمام‌پرده و تجهیزات ارتباط ماهواره‌ای خود بودند که احتمالاً ملوانان ایرانی یا دیگران آن‌ها را برداشته بودند. با این کار شناورها عملاً قدرت عملیاتی خود را از دست می‌دهند.

در حالی که ستاد فرماندهی مرکزی آمریکا (سنتکام) اقدامات ایران را «غیرقانونی» و «غیرحرفه‌ای» خواند ایران این رویدادها را کم‌اهمیت جلوه داد و هر گونه تلافی را رد کرد و مدعی شد که شناور بی‌سرنشین آمریکایی باید یدک کشیده می‌شد چون در یک خط کشتیرانی پرتردد در حال «پرسه زدن» بود و «ارتباط ناوبری» آن با اپراتورهایش قطع شده بود. بنا به ادعای ایران فقط بعد از آنکه پرسنل ناوچه گشتی آمریکایی را «در خصوص اقدامات ایمنی صحیح» توجیه کرده با آزادسازی شناور خودران موافقت کرده است.

در ۴ سپتامبر سرلشکر عبدالرحیم موسوی فرمانده کل ارتش ایران در اشاره به برخورد دوم «شیوه ناامن نیروی دریایی آمریکا در استفاده از شناورهای بی‌سرنشین در مسیرهای کشتیرانی پرتردد» را [محکوم](https://irna.ir/xjKsVW) (<https://irna.ir/xjKsVW>) (<https://irna.ir/xjKsVW>) کرد. باقری رئیس ستاد کل نیروهای مسلح [هشدار](https://irna.ir/xjKtbn) (<https://irna.ir/xjKtbn>) (<https://irna.ir/xjKtbn>) داد (<https://irna.ir/xjKtbn>) که به

شناورهای دریایی ایران دستور داده شده شناورهای سطحی بی‌سرنشین خارجی را در مسیر خود «تحمل» نکنند به طور کلی ایران به‌وضوح نشان داده است که گسترش تهدید «عملیات‌های تجسسی» ادوات بی‌سرنشین را در منطقه تحمل نخواهد کرد.

ادعای ایران درباره «پرسه زدن» شناور خودران کاشف (اکسپلورر) آن هم وقتی ارتباطش را با اپراتورها از دست داده بوده امری بسیار بعید است چون شناورهای بی‌سرنشین برای ناوبری خودران و دیرمان در دریای آزاد طراحی شده‌اند در سال ۲۰۱۹ یک شناور بی‌سرنشین سفر ۲۶۰۰۰ کیلومتری دور جنوبگان را در ۱۹۲ روز از میان دریا‌های فوق‌العاده خشن با دماهای منجمدکننده امواج پنجاه‌فوتی و یک برخورد با کوه یخ با موفقیت به (<https://www.saildrone.com/news/unmanned-vehicle-completes-antarctica-circumnavigation>) پایان (<https://www.saildrone.com/news/unmanned-vehicle-completes-antarctica-circumnavigation>) رساند (<https://www.saildrone.com/news/unmanned-vehicle-completes-antarctica-circumnavigation>) رساند. علاوه بر این شناورهای کاشف با مقر شرکت در آلامیدای کالیفرنیا و مقر ناوگان پنجم نیروی دریایی آمریکا در بحرین پیوند دیتا دارند اما معمولاً به طور خودکار در سرعت کم طی طریق می‌کنند آنچه سوءظن بیشتری درباره اولین مورد ربایش این شناورها ایجاد می‌کند آن است که شناور ایرانی دخیل در ماجرا شهید بازاریار یک شناور پشتیبانی معمولی نیست بلکه یک کشتی تجسسی است که نام کاظم بازاریار را بر خود دارد که از پیشگامان جاسوسی نظامی نیروی دریایی سپاه است. بازاریار در هدفگیری کشتیرانی بین‌المللی طی دوره جنگ نفتکش‌ها در جریان جنگ با عراق دخالت داشت و در سال ۱۹۸۷ در جزیره فارسی در درگیری با هلیکوپترهای نیروهای ویژه آمریکایی کشته شد.

آگاهی از قلمرو ماموریت دریایی

رویدادهای اخیر نشان می‌دهد که چرا مرکز فرماندهی نیروهای دریایی آمریکا (ناوسنت) باید از طریق نیروی رزمی ۵۹ و دیگر منابع آگاهی کامل از قلمرو ماموریت را حفظ کند. پلتفرم‌های دیرمان بی‌سرنشین علاوه بر مقابله با حرکت‌های مخفیانه ایران برای کسب توانمندی ضد-دسترسی/ممانعت از حوزه معین می‌تواند به اختلال در فعالیت‌های غیرقانونی جمهوری اسلامی و دیگران از قبیل قاچاق مواد مخدر و قاچاق انسان کمک کند. مثلاً در ۳۰ آگوست واحدهای دریایی سی‌تی‌اف-۱۵۰ یکی از چهار نیروی رزمی تحت فرمان «نیروهای دریایی ترکیبی» که چندملیتی است حدود سه تن مواد مخدر را در یک لنج ماهیگیری در خلیج عمان توقیف کردند (<https://www.cusnc.navy.mil/Media/News/Display/Article/3144974/us-ship-seizes-illegal-narcotics-in-gulf-of-oman>) ((<https://www.cusnc.navy.mil/Media/News/Display/Article/3144974/us-ship-seizes-illegal-narcotics-in-gulf-of-oman>)).

یک دلیل علاقه فزاینده به استفاده از شناور خودران در خاورمیانه به خاطر منطقه مسئولیت بسیار وسیع ناوسنت است ۶٫۵ میلیون کیلومتر مربع شامل ۸۰۰۰ کیلومتر خط ساحلی و مناطق استراتژیک تنگه هرمز تنگه باب‌المندب و کانال سوئز. انتقال تجهیزات نظامی آمریکا به مناطق دیگر هم مزید بر علت است. دلیل دوم گرمای فوق‌العاده منطقه است که می‌تواند به ۱۱۵ درجه فارنهایت برسد و به علاوه رطوبت شدید که هر دو عامل گشت‌های بی‌سرنشین را جذاب می‌کند.

از سال ۲۰۲۱ عملیات سنتینل (نگهبان) تحت کنترل «ساختار بین‌المللی امنیت دریایی» و دیگر شرکای منطقه‌ای آمریکا با موفقیت این‌گونه پلتفرم‌ها را آزمایش کرده است و نیروی دریایی آمریکا قصد دارد تا سال ۲۰۲۳ به عنوان بخشی از ابتکار «اقیانوس دیجیتال» با استفاده از حسگرها پهپادها و ماهواره‌ها صد قایق بی‌سرنشین را در حوزه عملیات‌های ناوسنت به میدان بفرستد اما این موج بدون شک برخوردهای دریایی شدید با ایران را که دنبال سلطه دریایی بالفعل خود است بیشتر (<https://tn.ai/2766904>) خواهد کرد (<https://tn.ai/2766904>) (<https://tn.ai/2766904>) (<https://tn.ai/2766904>).

شناور دریایی خودران کاشف که با نیروی باد و خورشید کار می‌کند از جمله به این دلیل استفاده گسترده‌ای پیدا کرد که می‌تواند به طور مستقل تا ۳۶۵ روز طی طریق کند آن هم بدون نیاز معمول شناورها به بازگشت به بندر برای تعمیر و نگهداری یا سوخت‌گیری مجدد همچنین می‌تواند با استفاده از یک دوربین ۳۶۰-درجه با قدرت تفکیک بالا سیستم شناسایی خودکار و حسگرهای صوتی و دیگر حسگرها محیط خود را برای پایش فعالیت‌های مشکوک زیر نظر بگیرد. پردازش داده‌های کاشف همزمان با واقعه به کمک هوش مصنوعی و تکنولوژی‌های یادگیری ماشینی انجام می‌شود که به مقدار زیادی زمان شناسایی-تا-تصمیم را در پاسخ به یک تهدید معین کاهش می‌دهد بنا به گفته ناوسنت تمام تکنولوژی‌های مورد استفاده در شناور خودران کاشف از منابع تجاری تهیه شده و برای همین از نظر امنیتی حساس محسوب نمی‌شوند.

منطقه خاکستری قانونی

تحولات یادشده نشان‌دهنده نیاز به چارچوب‌های قانونی روشن برای استفاده امن از شناور خودران است. در دهه گذشته تکنولوژی‌های وابسته به هوش مصنوعی به سرعت پیشرفت کرده و توانمندی‌های پایش را ارتقا داده است اما مأموریت عملیاتی آن‌ها محدود باقی مانده و میزان دخالت انسانی ضروری در این نوع عملیات هنوز باید به روشنی تدوین شود. جالب توجه این است که در موارد اخیر نیروی دریایی آمریکا بلافاصله خواستار آزادسازی فوری شناور خودران شد و آن را به عنوان یک «شناور آمریکایی» تحت حاکمیت آمریکا (نه «تجهیزات») توصیف کرد که در حال تردد آزاد بر اساس قانون بین‌الملل بوده است. در حالی که عملیات شناورهای خودران به دلیل فقدان بار انسانی فی‌نفسه ریسک کمتری دارد این بحث شکل گرفته است که آیا لازم است و اگر لازم است چه وقت شناورهای خودران باید به عنوان کشتی‌های جنگی طبقه‌بندی شوند و از مصونیت‌های حقوقی مربوط به آن برخوردار شوند حتی وقتی تصمیم برای حفاظت قوی‌تر از این شناورها مستلزم تهدید جانی انسان‌ها باشد. این‌گونه پرسش‌های دشوار نیازمند قواعد درگیری روشن است چون ممکن است یکی از طرف‌ها از برگرداندن غنیمتی که گرفته خودداری کند به آن خسارت بزند. عملیات شناورهای خودران را در نزدیکی آب‌های خود مطلقاً ممنوع کند یا برای اعمال اتوریته در تحقیقات علمی دریایی یا فعالیت‌های نظامی در «منطقه اقتصادی انحصاری» خود حضور آن‌ها را ممنوع سازد.

ایران ممکن است ماجرای توقیف یک شناور خودران زیرآبی آمریکا در منطقه اقتصادی انحصاری فیلیپین از سوی چین در سال ۲۰۱۶ را به عنوان یک رویه قضایی در نظر بگیرد و مدعی شود که برای حفاظت از امنیت ناوبری و خدمه شناورهای در حال تردد به تصرف شناور کاشف اقدام کرده است. در ماجرای ۲۹ آگوست ایران در واقع ادعا کرد که اعزام شناورهای خودران مقررات ناوبری امن را زیر پا گذاشته است و به این شکل توقیف آن را توجیه کرد. ایران شاید هم ادعا کند که عملیات شناورهای خودران نظامی آمریکا و ائتلاف ناقض صلح نظم مقرر یا امنیت ایران به عنوان یک کشور ساحلی در خلیج فارس و خلیج عمان تحت کنوانسیون ملل متحد در باب حقوق دریاهای است. ایران ممکن است در آینده هم مانع تردد شناورهای خودران شود به این بهانه که بر اساس نظام‌های ترانزیت یا عبور بی‌خطر عبور شناور بی‌سرنشین مصداق حرکت «مداوم یا سریع» نیست برای همین هم در مورد دو شناور خودران اخیر به وجود «نقص ناوبری» در آن‌ها اشاره کرده است.

از این گذشته با توجه به ماهیت خودکار شناورهای بی‌سرنشین «حالت عادی» کارکرد این شناورها ممکن است بر اساس تفسیر کشورهای ساحلی عمدتاً با فعالیت‌های نظامی و احتمالاً خصمانه آن‌ها تداخل داشته باشد. آمریکا باید این حق را برای خود محفوظ بدارد که اگر رژیم ایران به اجرای فعالیت‌های اخلال‌گرانه و ممانعت از عملیات زمان صلح شناورهای خودران نیروی رزمی ۵۹ اصرار ورزد علیه پلتفرم‌های بی‌سرنشین و مجهز به هوش مصنوعی ایران که رو به افزایش است اقدام کند.

نتیجه‌گیری

در جبهه سنتکام عملیات‌های بی‌سرنشین خصوصاً به خاطر کاهش حضور آمریکا در منطقه موج آینده محسوب می‌شود. ادوات بی‌سرنشین به این ترتیب می‌تواند بازدارنده‌های مهمی باشد و آگاهی آمریکا به قلمرو دریایی را گسترش می‌دهد و دشمنان آمریکا را از قابلیت انکار موجه محروم می‌سازد. با توجه به احتمال اینکه ایران به گردن‌کشی‌های گستاخانه‌تری در این ناحیه دست خواهد زد همان‌طور که وقایع اخیر نشان می‌دهد مقامات آمریکا باید حالا تصمیم بگیرند که چطور به صورت موثر می‌توانند از ادوات بی‌سرنشین خود چه دارای تجهیزات حساس باشد یا نباشد محافظت کنند. علاوه بر این آمریکا باید شکل مناسبی از پیام‌رسانی تدارک بیند تا اخلال در کار شناورها را بازدارندگی کند و به اخلال‌گری‌ها در عملیات شناورهای بی‌سرنشین پاسخ مناسب بدهد. ناتوانی در انجام این کار به معنای خطر برای این طرح نویدبخش عملیاتی به طور خاص و اعتبار آمریکا به طور عام خواهد بود.

فرزین ندیمی هموندیار انستیتو واشنگتن و متخصص امور امنیتی و دفاعی ایران و منطقه خلیج فارس است.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

For Hezbollah, a Maritime Border Deal Is a Way to Avoid War

سپتامبر ۲۳ ۲۰۲۲

Hanin Ghaddar

(/policy-analysis/hezbollah-maritime-border-deal-way-avoid-war)

ARTICLES & TESTIMONY

Letting Iran Go Nuclear

سپتامبر ۲۳ ۲۰۲۲

Robert Satloff

(/policy-analysis/letting-iran-go-nuclear)

BRIEF ANALYSIS

Israeli National Security on the Eve of Yet Another Election

A Forum in Memory of Zeev Schiff

سپتامبر ۲۲ ۲۰۲۲

Amos Gilead ,
Ephraim Sneh ,
Ehud Yaari ,
Amos Yadlin

(/policy-analysis/israeli-national-security-eve-yet-another-election-forum-memory-zeev-schiff)

TOPICS

(/fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

